

Юрій КОЗЬМІН

(м. Кременчук Полтавської обл.)

Випускник філологічного факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (2003). Працював у рекламній агенції, нині – фрілансер і викладач програмування й тривимірної графіки.

НАПИСИ НА СТІНІ

День 21

Третій тиждень. Від загального «ми» починаємо втомлюватися, і все частіше хочеться знову знайти своє «я». Дякуючи нічним тривожним сиренам та спричиненій ними бездіяльності час для рефлексій є...

Уже після початку війни одна з моїх учениць надіслала у вайбер фото... Виявляється, ми з нею навчалися в одному класі 😊.

Випускне фото. Одне з перших кольорових. («Кольоровість», звичайно, умовна, бо в ті часи про коректне відтворення кольору ніхто й не чув.) Ми – молоді, зовсім діти... Регочемо на всі тридцять два. І класна керівничка, викладачка малюнку й живопису, радісно махає нам на прощання в об'єктив.

Якби хтось тоді сказав нам, якими ми були щасливими! Проте ніхто не сказав. Мабуть, чекав, що ми самі це зрозуміємо... Згодом.

Є щось магічне в сімейних фотоальбомах. Від одного погляду на їхні палітурки переймаєшся дивним відчуттям – суміш цікавості, теплих спогадів і... ваготи. Напевно, усе це – інгредієнти терпкої страви під назвою ностальгія?

І саме зараз, під чергове волення сирени, нескінченні зведення новин із фронтів, настає час пересилити себе й зазирнути в ці товсті фоліанти, конверти зі щільного чорного паперу. Когось згадати, із кимось остаточно попрощатися. У пам'яті спливає віршований рядок: «Все фото с родными всегда нерезкие...»

Ось мої перші фотографії з мамою. Я ледь упізнаю себе на них. Пригадую тільки втомленого дядька, який чомусь ховався під чорною ковдрою якогось ящика і глухим басом повідомляв, що «зараз вилетить пташка». Чому це було так страшно? А думка про «пташку» з чорного ящика просто жахала?! Переляк так і застиг у моїх очах на фото. А мама посміхається.

Якби хтось сказав тоді, що це були найбезпечніші моменти нашого життя. Та ніхто не сказав. Мабуть, знав, що ми зрозуміємо це самі...

А ось аматорське чорно-біле фото, на якому ми всім класом на екскурсії в Устимівському дендропарку. І знову регочемо, як ненормальні, наставляємо різки одне одному. Від цієї екскурсії залишився тільки невиразний спогад про величезну алею розквітлого різнокольорового бузку й те, як ми всю дорогу в автобусі щось викрикували, дратуючи наш супровід, і безтурботно жували, мов ті ховрахи, припасені бутерброди.

Якби хтось сказав тоді, що то найбезжурніші моменти в нашому житті... Але він промовчав. Припускаючи, що колись, переглядаючи стрічку новин із фото зруйнованих міст, ми згадаємо ту бузкову повінь.

Училище. Ми – строкатий коктейль застиглого дитинства й передчасної дорослості. Серйозні, при краватках, утім із ледве стримуваним сміхом в очах. Готові вибухнути черговим жартом. Класний керівник на світліні в центрі, поблажливо посміхається у вуса. Попереду в нас ціле життя і впевненість у ньому... Парні фото – з наміченими «першими коханнями на все життя до наступного тижня».

І знову: хто б тоді сказав нам, що це був найцікавіший час у нашому житті?! Промовисте мовчання стояло в нас за спиною, мовби чекало, що ми усвідомимо це самі.

Університет. Ще доросліші. Інші люди, інші групи. Клеїмо дурня в кабінеті фізіології. Бинтуємо одне одному голови, накладаємо шини на руки, обіймаємося зі скелетом (ну, це як завжди). І знову сміємося. Гучно, радісно, часом нахабно. Навіщо нам, майбутнім філологам, журналістам, ведучим радіо, уся ця нісенітниця з протигазами й особливостями накладання джгута при артеріальній кровотечі... Але якби хтось тоді сказав нам, що це будуть найважливіші уроки в нашому житті! Що буде момент, коли ми болісно пригадуватимемо кожну розповідь із тих далеких років! І хтось тоді таки говорив, але ми не вірили...

Роботи. Нові колективи. Виробничі моменти і, звичайно ж, корпоративи, неформальні гулянки. Ось ми всією різновіковою юрбою на дачі в директорки зустрічаємо Новий рік. Вишикувалися на сходах і визираємо з-за спин колег. Начебто «зробили розумний вигляд», але блиск в очах, рум'янець видають кількість випитого, і лунає... лунає веселої гулянки, жартів і приколів гомін. «О! А це що? Фон-дю... Тю! А куди тут горілку заливати, Миколаївно?» Затаєні образи, інтриги... Але якби хтось сказав тоді, що це буде найдружніший колектив у нашому житті... Мовчання.

Від кожного фото відділяють різні проміжки років. Директорка пішла на пенсію, її замінив інший керівник, на якого покладали великі надії, – як виявилось, невиправдано. І ось від колективу – лише фото, де ми мов велика сім'я...

Університетська братія перекочувала у фейсбук. Від неї залишився хіба що взаємний обмін смайликами під світлинами – така собі «перекличка», мовляв, ми ще пам'ятаємо, хто це.

Училищні однокашники нині колеги – вельмишановні Васильовичі, Геннадійовичі, Миколаївни, Петрівни. А від «союзів на все життя» залишився тільки невиразний спогад і ніяковість у розмовах при зустрічах. Та й зустрічі поодинокі, нечасті. О, так, є ще група у вайбері, де майже щоденно: «Як ти?», «Гаразд», «Тримаємося», «У сховищі зараз»...

Ну, а «шкільні друзяки»?.. Кожен крокує своїм шляхом, і зараз ми навіть не зразу впізнаємо один одного. Іронічна доля сміється, подеколи перетинаючи наші траєкторії, проте ми не помічаємо цього глузування.

І лише ті ранні дитячі фото, де ми боїмося фотографа й де мама... особливо болісно нагадують про те, що ми втратили безповоротно.

Зараз уже інший час, і, певно, в альбомах з'являться нові знімки. А той невблаганно-таємничий хтось нарешті-таки скаже, що ж це за період у нашому житті! Але мовчить. Чекає, що ми самі визначимо його для себе.

День 35

– Кажеш, що треба зробити знімок даху над другим під'їздом?
– Так. Знаю, там ще нема чого особливо знімати, але потрібен робочий кадр. Ну і загальний вигляд з цієї точки.

Розмовляємо з виконробом у його «битовці» – вагончику, де будівельники перевдягаються та обідають.

Якраз обідом і зайнятий мій співрозмовник: поглинає з півлітрової банки домашній борщ. У пластиковому судковій – гречана каша та щось м'ясне зверху.

– Ти обідай, – перериваю за мить до старту його тираду, у якій нормативними будуть хіба що прийменники. – Я почекаю й тим часом пофотографую майданчик.

– Так, сходи сам! Там якраз друга бригада стяжку заливає... Тільки попередь, щоб каски вдягли, якщо в кадр хтось із них потрапить. Ну, чи нехай сховаються кудись...

– Ні, сходимо разом. Чого я буду твоїм робітникам вказівки роздавати...

Відчиняються двері, і входять робітники.

– Чуєш, там на другому павук потрібний. Де він?

Заготовлена й відкладена щодо мене тирада вихлюпується на їхні голови. Схопивши ключі й продовжуючи озвучувати напрямки, кому куди йти (і тут пункт призначення російського корабля не є остаточним), мій співрозмовник вирушає з ними.

Виходжу на повітря. Весна на тлі будівництва. Стукіт, скрипи, окрики, залізний брязкіт... І сонячний зайчик, що відбився від склопакетів, які піднімає будівельний кран.

Виконроб повертається, задоволений емоційною розрядкою, і вже добродушно бурчить собі під ніс, що з цією роботою можна схопити виразку шлунку.

По обіді ми невапливо бесідуємо про те, про інше. Але вся балачка впирається в одне...

Сиджу на дерев'яній лаві. Такі самі були в літньому таборі, де я працював багато років тому. Ними користувалися в ідальні та під час проведення заходів. Можна було розмістити чималенько народу. А за бажанням, – то ще більше! Але сидіти було треба смирно: необережний рух, і це меблеве творіння легко перекидалося з усіма, хто там примостився. Що, власне, подеколи й траплялося, даючи привід для веселощів.

спускаєшся вниз – мимоволі доводиться дивитися на це прозоре мереживо, крізь яке так добре видно, скільки тобі летіти в разі чого...

Львів... Ось ще одне місце, куди хотілося б поїхати, але...

У кишені пискнув телефон. Знайома пише:

– Ти дистанційно працюєш? У центрі буваєш?

(Ага, ось зараз хотів би якраз «дистанційно»!)

Але відповідаю:

– Так, працюю дистанційно. У центрі буваю. Але рідко. (Зате влучно. Якого рожна я сюди поперся?!)

Відповідь не змушує себе довго чекати:

– Хочу тобі показати одне гарне місце. Тобі сподобається!

(Ага. Я саме зараз вже в одному такому місці.)

– ...інтрига...

(Ото буде «інтрига» будівельникам на три поверхи нижче, якщо ця підлога піді мною провалиться!)

Відповідаю смайликом, і якийсь час ми просто стоїмо, розглядаючи панораму міста.

Дерева звідси – мов невиразні грудки брудної губки або кувельця пилу, що застрягли між трикутниками дахів і панельними коробками. Через тиждень-два їхнє гілля вкриє яскраво-зелений наліт, а тоді вибухне, спініться біло-рожевим – і над містом попливе квітковий аромат.

Який гарний вид буде звідси!..

Затримуємо погляд на пагорбах, які тануть у серпанку на протилежному березі, аж хтось із робітників невмисне кидає фразу, мовляв, це ж ідеальна точка для... зенітного обстрілу.

Боже мій!

І справді намагаюся уявити зенітну установку тут на даху. Не вдається. Але на пагорби дивимось вже інакше: з якоюсь новою тривогою ловимо обриси найближчого містечка. Робітники кажуть, що за ясної погоди побачити його звідси можна.

Закінчивши фотографування, збираємося спускатися й раптово вловлюємо звук оркестру. Урочистий, давно забутий марш.

– Що? Когось ховають?

– Певно. Читав, що сьогодні прощання з хлопцями, яких привезли звідти.

Удивляємося в бік церковних куполів. Вони теж здаються маленькими, проте сліпучими. До болю в очах. До сліз...

А що, зараз теж ховають з оркестром?
Мабуть, так.
Далі спускалися вже мовчки.

* * *

Місто готується до весни. Воно як підліток, що вже прокинувся, але не піднявся з ліжка. Мить – і залопотить босими ногами по весняних калюжах... Прочинить вікна зелені, цвітінню, пташиному щебету. Життю. ЗВУКАМ...

Уже йдучи додому, порівнявся з тією процесією: довга низка машин і автобусів. Похмурі обличчя у вікнах. ОЧІ! Очі людей, які дивляться й не помічають навколишнє життя. Багато автобусів. Багато машин.

Перехожі зупинялися. Не ставали на коліна на узбіччі, проте вмовкали надовго. Особливо помітивши перший автобус, із вікон якого ніхто не визирав.

День 88

Страшенно люблю слухати, як щось розказують діти. Їхні спонтанні й захоплені оповідки завжди цікаві й напрочуд точно відображають життя.

– А знаєте, куди ми ходили з татом на вихідні?

– Ні, а куди?

– О! Ми були на виставці йоботів.

– Кого?!

– Ну, йоботів, машинок таких, на людей схожих. Їх ще т'янсфоймеями називають...

Цю історію почула моя мама від свого трирічного учня досить давно. Ще «ДО».

А ось враження на 88-й день «ПІСЛЯ»:

– Ми так давно з вами не зустрічалися! А ми з мамою бачили, як прилетіла ракета! А ви бачили?

– Так. І як це тобі?

– Ой, страшно...

Такий нині досвід у наших три-, чотири-, п'ятирічних дітлахів. Уже бачили справжню бойову ракету. У дії. Над власним містом.

Стою нещодавно на світлофорі, чекаю зелене. На дорозі за-тор: довжелезна черга машин до заправки створила ілюзію пере-

повненої вулиці, хоч зазвичай вона майже порожня. На самому переході вимушено зупинилося авто, на яке одразу звернув увагу. Для мене всі вони на одне лице (чи як там про цих колісатих монстрів кажуть?), але це вирізнялося своїм специфічним зеленим матованим забарвленням і конструкцією. Щось проміжне між позашляховиком і мікроавтобусом. Мимоволі очі піймали бічне скло. За ним на підлозі помітив щось велике, також зеленаве, з коротким написом іноземною на яскраво-жовтій етикетці. Джавелін. (Що ж, дитино моя, тепер і я бачив справжній джавелін. І не лише на картинці.)

Під час гальмування ця «конструкція» похитнулася, і її тривожний рух зупинила нога в запиленому берці. Погляд ковзнув угору на чоловіка десь мого віку, і наші очі зустрілися. Він спокійно і трохи втомлено дивився на мене. Без емоцій чи інтересу. Просто крізь... Крізь скло й мене... Майнуло дурне в голові: от якби ту штуку розпиляти біля етикетки й поставити сторч (облуда на кінці забезпечить надзвичайно хорошу стійкість), – був би славний мангал! Якщо просвердлити по боках отвори, була б хороша тяга, а згори і казанок прилаштувати можна... (Пам'ятаю, як, працюючи в дитячому літньому таборі, ми ламали голову над тим, як і з чого зробити недорогий і функціональний пристрій для походів.)

Дивні ми люди. Це ж скільки коштів, зусиль і часу витрачено на те, щоб створити цей агрегат. Читав, що одна така установка коштує приблизно 177 600 доларів. А одна ракета до неї – 77 000 чи щось таке. Страшно уявити цю суму. Більшість із нас не заробить таких коштів упродовж життя. А та невеличка блискачка ракетка, трохи більша за олівець у блакитній височині, летить собі, виблискує на сонці. Зовсім не страшна. Майже така, як оті моделі, що колись, багато років тому, в іншому житті і, здається, на іншій планеті, виготовляли школярі в клубі авіаконструкторів. (Потім моделювання чомусь вийшло з моди, а за останні двадцять років усі слова у фразі «хлопець у клубі склеїв модель» радикально змінили свій зміст.) І ось тепер на виготовлення ракети, начиненої смертю, витрачають сотні тисяч. Задля чого? Щоб знищувати?! Убивати! Калічити!

Дивні ми люди...

Авто неохоче рушило з місця. Проплигло обличчя за склом, проте наші погляди, зчепившись у німому діалозі, уважно стежили один за одним, договоряючи тему про мангал. Про прості, мирні, дешеві речі, які роблять нас щасливими. Могли б зробити.

* * *

Спадають п'янки літні сутінки, і в казані над вогнищем щось булькотить під мирну, неквапну розмову й постукування пляшок із прохолодним пивом. Оддаль галасують діти, вихваляючись, що минулих вихідних вони з батьками ходили на виставку РРРоботів. А завтра буде новий день, сонячний і тихий. І буде річка. І буде пляж. Без сирен. І жоден із тієї голопузої галасливої ватаги не бачитиме справжньої ракети, яка б летіла на його місто....

* * *

Але...

Струна поглядів натягувалася – ми вивертали голови, щоб мати змогу ще трохи, ще якусь мить контактувати – ставала тоншою, аж поки остаточно не порвалася: авто набирало швидкість.

Мені – зелений. Йому – на війну, де стрімко летять ракети, випереджуючи свій рев. Летять туди, де чотирирічні діти нажаханими очима вдивляються в небо. Де їхні мами тремтячими руками вихоплюють телефони й кричать: «Прилетіло!»

88-й день... Без двох днів – три місяці.

